

KSIEGA I

ORGANIZACJA KOŚCIOŁA BIAŁOSTOCKIEGO

1. Kościół jest Ludem Bożym, zjednoczonym jednością Ojca i Syna i Ducha świętego (św. Cyprian; KK, 4), jest też ciałem mistycznym Chrystusa zjednoczonym z Nim i nawzajem ze sobą (KK, 7). Wspólnota ta jest zróżnicowana według zwierzchnictwa (jurysdykcji), święceń i charyzmatów. Wspólna jest jednak „godność członków Kościoła, wynikająca z ich odrodzenia w Chrystusie, wspólna łaska synów Bożych, wspólne powołanie do doskonałości, jedno zbawienie, jedna nadzieja i miłość niepodzielna” (KK, 32).

2. Celem Kościoła jest zbawienie, tzn. uratowanie ludzi od śmierci wiecznej i uczynienie ich dziećmi Bożymi. Osiągnięciu tego celu służą w Kościele sakramenty święte, przykazania i instytucje. Są one środkami na drodze ziemskiego pielgrzymowania Kościoła. Swą pełnię Kościół osiągnie w chwale niebieskiej, „gdy nadejdzie czas odnowienia wszystkiego i kiedy wraz z rodzajem ludzkim również świat cały głęboko związany z człowiekiem i przez niego zdążający do swego celu, w sposób doskonały odnowi się w Chrystusie” (KK, 48).

3. Kościół, jako pielgrzymujący Lud Boży, do swego działania w świecie potrzebuje instytucji, które są jednocześnie wyrazem jego hierarchicznego ustroju. Jedne z nich posiadają zasięg uniwersalny, inne odnoszą się do poszczególnych prowincji kościelnych, jeszcze inne pozostają na szczeblu diecezjalnym lub tylko parafialnym. Synod niniejszy zajmuje się instytucjami kościelnymi znajdującymi się w Archidiecezji Białostockiej.

4. Chociaż instytucje w Kościele są tylko środkiem a nie celem, to jednak odgrywają one dużą rolę w Jego życiu. Dzięki nim Kościół jest widoczny w świecie jako prawnie zorganizowana wspólnota i może współdziałać dla dobra ludzi ze społecznościami świeckimi. Nigdy jednak instytucje te nie mogą zatracić swego kościelnego charakteru, skostnieć lub zagubić ducha Bożego. Ich działaniu zawsze winien przyświecać cel szerzenia Królestwa Bożego na Ziemi.

Biskup Rzymski

5. Biskupowi Rzymu należy się szacunek i miłość oraz uznanie jego autorytetu nauczycielskiego i jurysdykcyjnego. Jego imię wymienia się w kanonie mszalnym. Archidiecezja Białostocka zobowiązuje się modlić w intencji Papieża, obchodzić rocznicę jego wyboru i inauguracji pontyfikatu, udzielać mu pomocy materialnej (świętopietrze) oraz bronić go przed atakami wrogów Kościoła; pamiętać też będzie o tym, że Biskup Rzymu odwiedził ją osobiście 5 VI 1991 r.

6. Portrety Papieża powinny znajdować się w zakrystiach, plebaniach i pomieszczeniach instytucji kościelnych, a nawet w domach prywatnych. Nie otacza się ich jednak kultem.

I. WEWNĘTRZNA STRUKTURA KOŚCIOŁA BIAŁOSTOCKIEGO

I. Biskup diecezjalny

7. Biskup diecezjalny jest członkiem kolegium biskupiego i stoi na czele diecezji, która stanowi część

Ludu Bożego (por. kan. 369 KPK). Biskupowi diecezjalnemu w powierzonych mu diecezjach przysługuje władza zwyczajna, własna i bezpośrednia, jaka jest wymagana do jego pasterskiego urzędu (kan. 381 § 1 KPK). Spoczywa na nim obowiązek nauczania, uświęcania i kierowania.

8. Biskup diecezjalny, jako nauczyciel, powinien sam posiadać nieskażoną wiarę i stale ją pogłębiać przez modlitwę, medytację i studium oraz troszczyć się o to, aby osobom dorosłym, młodzieży i dzieciom była głoszona nauka Boża, z uwzględnieniem potrzeb chwili, zwłaszcza trudności, które w danym czasie dręczą i niepokoją ludzkość. Ma też tej nauki strzec, przyuczając wiernych do jej obrony i rozwoju (DB, 13).

9. Biskup diecezjalny, jako szafarz środków uświęcenia, powinien być przede wszystkim sam świadkiem wiary i widzialnym znakiem świętości i czynić wszystko, aby wierni (duchowni, osoby zakonne i wierni świeccy) w jego diecezjach mogli stawać się świętymi. Jego obowiązkiem jest troska o powołania do stanu duchownego, rozpoznawanie charyzmatów, czuwanie nad godnym sprawowaniem Eucharystii i innych sakramentów oraz krzewienie wzajemnej miłości.

10. Biskup, jako ojciec i pasterz diecezji, powinien mieć stale przed oczyma przykład Chrystusa Dobrego Pasterza, który nie przyszedł, aby mu służyło, lecz aby służyć oraz szukać i zbawiać to, co zginięło. Ponieważ od jego decyzji zależy w dużym stopniu życie diecezji, powinien podejmować je rozważnie, po uprzedniej modlitwie i konsultacji, kierując się we wszystkim dobrem powierzonych mu wspólnoty ludu Bożego.

11. Do obowiązków biskupa diecezjalnego należy wizytować diecezję każdego roku, albo w całości, albo częściowo, tak jednak, by przynajmniej raz na pięć lat zwizytował całą diecezję (por. kan. 396 §1 KPK). Obowiązek ten może wypełniać osobiście lub w uzasadnionych wypadkach przez swego delegata. Wizytacja odbywa się według ustalonego porządku, zgodnie z normami prawa powszechnego i wskazaniami samego biskupa.

12. Biskupowi diecezjalnemu, jako następcy apostołów, należy się ze strony kapłanów, osób zakonnych i wiernych świeckich szacunek, uległość w sprawach duszpasterskich i wspieranie w tym, co dotyczy kierowania diecezją. Rocznicę konsekracji oraz dzień Patrona biskupa diecezjalnego Kościół lokalny białostocki czci zwyczajowo uroczystą Mszą św. w katedrze i specjalnymi modlitwami.

II. Biskup pomocniczy

13. Biskup diecezjalny i biskup pomocniczy powinni tworzyć harmonijną wspólnotę miłości i wspierać się wzajemnie w pełnieniu pasterskich obowiązków. Biskup diecezjalny ma zapewnić biskupowi pomocniczemu godziwe utrzymanie.

III. Kuria Metropolitalna

14. Kuria Metropolitalna Białostocka jest instytucją służącą biskupowi diecezjalnemu w kierowaniu archidiecezją, a także w komunikowaniu się z innymi kościelnymi osobami prawnymi i fizycznymi oraz ze społecznością świecką. Rządzi się ona przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego i rozporządzeniami biskupa, który jest nieskrępowany w obsadzaniu jej urzędów, wydziałów i referatów.

15. Kuria Metropolitalna Białostocka składa się z urzędów: wikariusza generalnego, wikariusza sądowego, kanclerza, wicekanclerza i notariusza; z wydziałów: administracyjnego, duszpasterstwa ogólnego i katechetycznego; oraz z odpowiednich referatów. Biskup diecezjalny może nadto – jeśli zachodzi potrzeba – mianować wikariusza biskupiego i moderatora Kurii, zwiększać lub zmniejszać liczbę notariuszy, wydziałów i referatów.

16. Koordynacja działań pracowników Kurii należy do biskupa diecezjalnego. On też troszczy się o to, aby były nimi osoby godne i kompetentne oraz by sumiennie wykonywały swoje obowiązki.

17. Obowiązki i prawa wikariusza generalnego i wikariusza biskupiego regulują normy prawa powszechnego (kan. 475-481 KPK) oraz ustala je sam biskup diecezjalny. Biskup diecezjalny powinien określić kompetencje wikariusza generalnego i biskupiego, tak, żeby między nimi nie było kolizji.

18. Kuria posiada Archiwum diecezjalne, zawierające dokumenty i pisma dotyczące spraw diecezjalnych oraz Archiwum tajne. Są one zamknięte na klucz, a korzystanie z nich możliwe jest tylko za zgodą biskupa diecezjalnego. Kieruje się on w tym przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego.

19. Kuria posiada także Archidiecezjalne Archiwum Historyczne, które służy gromadzeniu,

przechowywaniu i udostępnianiu użytkownikom dokumentów i akt Archidiecezji (dawne akta parafialne oraz inne archiwalia z terenu Archidiecezji). Archiwum Archidiecezjalne jest instytucją naukową i winno spełniać wymogi prawa państwowego, stawiane tego rodzaju placówkom. Obok Archiwum Historycznego istnieje Muzeum Archidiecezjalne, które gromadzi, przechowuje, opracowuje naukowo i udostępnia zwiedzającym zabytki sztuki kościelnej. Jego działanie określa Statut.

20. Archidiecezjalna Rada do spraw ekonomicznych jest zespołem ludzi powołanych przez biskupa diecezjalnego celem służenia mu pomocą w administrowaniu dobrami diecezji. Jej kompetencje i sposób działania określa Statut.

21. Po zasięgnięciu opinii Kolegium Konsultorów i Rady do spraw ekonomicznych, Biskup diecezjalny powinien mianować ekonoma diecezjalnego, który na wzór dobrego zarządcy ewangelicznego ma troszczyć się o dobra doczesne diecezji i jest za nie odpowiedzialny przed Biskupem. Kadencja urzędowania ekonoma wynosi 5 lat, po upływie których ta sama osoba może być ponownie mianowana na następne pięciolecie. Ekonomem diecezjalnym może być kapłan lub osoba świecka, odznaczająca się znajomością spraw gospodarczych, roztropnością i sumiennością. Zakres kompetencji i odpowiedzialności ekonoma określają kanony KPK oraz dekret nominacyjny. Po zakończeniu roku kalendarzowego, do końca stycznia roku następnego, ekonom ma obowiązek przedstawienia sprawozdania na piśmie ze swej działalności Radzie do spraw ekonomicznych.

22. Archidiecezja Białostocka posiada własny trybunał sądowy. Sąd Metropolitalny Białostocki jest trybunałem pierwszej i drugiej instancji, który w imieniu biskupa diecezjalnego, zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego i innymi normami Stolicy Apostolskiej, rozpatruje sprawy nieważności i niedopełnienia małżeństwa, separacji małżonków oraz sprawy sporne i karne i inne zlecone przez Ordynariusza. Sąd Metropolitalny Białostocki jest Trybunałem drugiej instancji dla Sądu Biskupiego w Łomży i Sądu Biskupiego w Drohiczynie. Drugą instancją dla Sądu Metropolitalnego Białostockiego jest Sąd Biskupi w Łomży. Sędem kieruje wikariusz sądowy (oficjał), któremu pomagają pomocniczy wikariusze sądowi (wiceoficjałowie), rzecznik sprawiedliwości, obrońcy węzła małżeńskiego, sędziowie i notariusze. Wszystkich pracowników Sądu mianuje biskup diecezjalny na okres 5 lat (kan. 1422 KPK) z możliwością przedłużenia na kolejne pięciolecie. Pewne funkcje sądowe, zgodnie z przepisami prawa kościelnego, biskup może powierzyć osobom świeckim. On też zatwierdza adwokatów, których zadaniem jest udzielanie pomocy stronom w ustaleniu przedmiotu sporu, sporządzeniu skargi powodowej i w prowadzeniu procesu (kan. 1483 KPK). Pracownicy Sądu winni sumiennie wypełniać swoje obowiązki i powierzone im zadanie traktować jako posługę duszpasterską o szczególnym znaczeniu w dobie współczesnego kryzysu instytucji małżeństwa i rodziny. Z tych samych względów proboszczowie i ich współpracownicy mają obowiązek służenia Sądowi pomocą oraz wykonywać rzetelnie i w terminie jego polecenia.

IV. Rada Kapłańska

23. Archidiecezjalna Rada Kapłańska działa zgodnie z wytycznymi Soboru Watykańskiego II (DB, nr 27; DK, nr 7) i KPK (kan. 495-501). Cele, zadania i sposób działania Rady określa jej Statut.

24. Dobro Archidiecezji wymaga, aby członkami Rady byli kapłani odpowiedzialni i cieszący się dobrą opinią wśród duchowieństwa.

25. Przewodniczącym Rady Kapłańskiej jest biskup diecezjalny. On też ją zwołuje, ustala program posiedzeń oraz przewodniczy obradom. Zwyczajne posiedzenia Rady odbywają się dwa razy w roku, nadzwyczajne zaś – ilekroć biskup diecezjalny lub większość członków rady uzna to za konieczne.

26. Protokoły z posiedzeń Rady sporządza sekretarz Rady (wybrany na jej pierwszym posiedzeniu), który też dostarcza biskupowi diecezjalnemu komunikaty z ustaleń Rady. Są one następnie, po ich zatwierdzeniu przez biskupa diecezjalnego, przekazywane członkom Rady oraz dziekanom.

27. Propozycje i wnioski Rady zapadają bezwzględną większością głosów. Głosowanie jest z zasady jawne, chyba że zarządzi inaczej. Decyzje Rady mają charakter doradczy. Członków Rady obowiązuje tajemnica, zwłaszcza w sprawach personalnych.

28. Jeżeli wymaga tego konieczność, w obradach Rady może uczestniczyć biegły spoza członków Rady. Nie bierze on jednak udziału w głosowaniu.

V. Kolegium Konsultorów

29. Kolegium Konsultorów powołuje biskup diecezjalny spośród członków Rady Kapłańskiej. Rządzi się ono kanonami Kodeksu Prawa Kanonicznego. W Archidiecezji Białostockiej Kolegium Konsultorów liczy 8 członków. Ich kadencja trwa 5 lat. Po upływie tego czasu, biskup diecezjalny może powołać nowy skład Kolegium lub przedłużyć kadencję dotychczasowym członkom.

30. Obradom Kolegium przewodniczy biskup diecezjalny. W wypadku wakansu stolicy biskupiej obradom Kolegium przewodniczy ten, kto go tymczasowo zastępuje, zaś przed jego ustanowieniem kapłan najstarszy święceniami w Kolegium (kan. 502 § 2 KPK).

31. Członkami Kolegium Konsultorów winni być kapłani o nieposzlakowanej opinii, kompetentni i zatroskani o dobro Archidiecezji.

VI. Białostocka Kapituła Metropolitalna

32. Białostocka Kapituła Metropolitalna nawiązuje do tradycji Kapituły Bazyliki Metropolitalnej Wileńskiej, erygowanej przez papieża Urbana VI bullą *Romanus Pontifex* z 12 V 1388 roku.

33. Składa się ona z 6 prałatów i 6 kanoników gremialnych, 6 kanoników honorowych *de numero* i dowolnej liczby kanoników honorowych *extra numerum*, mianowanych przez biskupa diecezjalnego spośród kapłanów odznaczających się nieposzlakowaną opinią, zdrową pobożnością i chętnie uczestniczących w uroczystościach kościelnych. Piastowana godność zobowiązuje członków Kapituły do świętobliwego życia i kierowania się we wszystkim *sensus Ecclesiae*.

34. Prepozyta, sekretarza i prokuratora Kapituła wybiera spośród swoich członków. Ich przywileje, prawa i obowiązki określa Statut.

35. Prałatom i kanonikom kapitulnym, ze względu na ich godność i zasługi historyczne kapituł w Polsce, należy się szacunek ze strony duchowieństwa i wiernych świeckich Archidiecezji.

VII. Kolegiacka Kapituła Krypniańska

36. Kolegiacka Kapituła Krypniańska została ustanowiona Dekretem Metropolity Białostockiego Arcybiskupa Stanisława Szymeckiego w dniu 8 V 1997 r. W swojej działalności Kapituła kieruje się Statutami.

37. Do głównych celów Kolegiackiej Kapituły Krypniańskiej należy szerzenie i pogłębianie kultu Matki Bożej Krypniańskiej, otaczanie opieką chrześcijańskich, opartych na rodzinie, tradycji ziemi białostockiej oraz troska o życie kulturalne regionu.

38. Kolegiacka Kapituła Krypniańska składa się z 10 kanoników gremialnych, zwanych też rzeczywistymi oraz kanoników honorowych. Mianuje ich biskup diecezjalny, po wysłuchaniu zdania Kapituły, spośród kapłanów odznaczających się nauką, prawością życia oraz tych, którzy chwałebnie wypełniają posługę kapłańską w Kościele białostockim. Kanonicy, pełniący urzędy kapitulne są wybierani przez Kapitułę z zachowaniem przepisów prawa powszechnego i Statutów.

VIII. Rada Duszpasterska

39. Archidiecezjalną Radę Duszpasterską powołuje biskup diecezjalny zgodnie ze Statutem, aby mieć w niej pomoc w sprawach duszpasterskich archidiecezji.

40. Członkami Rady winni być wierni cieszący się ogólnym uznaniem, wierzący i praktykujący, kompetentni w sprawach publicznych Kościoła. Kadencja członków Rady trwa 5 lat.

41. Uprawnienia i sposób odbywania posiedzeń Rady określają przepisy prawa powszechnego oraz statuty Rady, zatwierdzone przez biskupa diecezjalnego.

42. Jest wskazane, aby członkowie Rady wykazywali aktywność w posiedzeniach, a nie byli tylko biernymi słuchaczami. Szczególna rola przypada tu sekretarzowi Rady, który powinien nie tylko spisywać protokoły posiedzeń, ale także przygotowywać materiał do dyskusji. Wszyscy winni posiadać umiejętność szybkiego odczytywania znaków czasu.

IX. Arcybiskupia Rada Społeczna

43. Arcybiskupia Rada Społeczna składa się z katolików (duchownych i świeckich), powołanych

przez biskupa diecezjalnego do wyrażania opinii na temat aktualnych zagadnień życia publicznego. Jej kompetencje i sposób działania określa Statut.

X. Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni

A. Parafia

44. Parafia jest określoną wspólnotą wiernych, utworzoną na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, sprawuje proboszcz, jako jej własny pasterz (kan. 515 § 1 KPK). Erygowanie, zniesienie lub dokonywanie w niej zmian regulują przepisy prawa powszechnego (kan. 515 KPK).

45. W Archidiecezji Białostockiej istnieje zwyczaj wspomagania parafii biednych przez parafie bogatsze. Synod uznaje za wskazane utworzenie specjalnego funduszu diecezjalnego w celu finansowania akcji międzyparafialnych lub parafialnych o znaczeniu uniwersalnym. Biskup diecezjalny, w razie potrzeby, przychodzi z pomocą materialną parafiom, które same nie mogą się utrzymać.

46. W każdej parafii powinna być Rada do spraw ekonomicznych, składająca się z doświadczonych ludzi świeckich, pochodzących z danej wspólnoty parafialnej (por. kan. 537 KPK). Rada działa zgodnie ze Statutem. Ze względu na to, że sprawy finansowe są jednym z najbardziej drażliwych punktów wśród ludzi, należy zabiegać o to, aby w Radzie panował duch szczerości, dyskrecji i troski o dobro Kościoła.

47. Parafie powinny posiadać parafialną Radę duszpasterską (por. kan. 536 § 1 KPK). Sposób i formy działania Rady określają jej Statuty.

B. Proboszczowie

48. Proboszczem jest kapłan, któremu biskup diecezjalny powierzył pieczę duszpasterską w określonej parafii pod własnym zwierzchnictwem (DB, 30). Obowiązki swoje wykonuje w ścisłej zależności od biskupa diecezjalnego, którego powinien słuchać, szanować i wspierać radą oraz modlitwą. Przez wspólnotę z własnym biskupem pozostaje on we wspólnocie zwierzchnictwa Kościoła powszechnego.

49. Proboszcz, który jest własnym pasterzem zleconej sobie parafii (kan. 519 KPK; por. kan. 515 § 1 KPK), powinien odznaczać się prawością charakteru, zdrową nauką wiary i dobrymi obyczajami, gorliwością pasterską i umiejętnością kierowania parafią. Wymagane jest także zdanie egzaminu proboszczowskiego (kan. 519, 521 § 2 KPK).

50. Wejście w urząd proboszcza następuje po otrzymaniu nominacji od biskupa diecezjalnego i kanonicznym wprowadzeniu do kościoła parafialnego, którego dokonuje biskup diecezjalny miejsca lub jego delegat. Przedtem winien być sporządzony i podpisany w obecności dziekana protokół zdawczo-odbiorczy z danej parafii.

51. Proboszcz zobowiązany jest do rezydencji. Nieobecność w parafii dłuższą niż tydzień należy uzgodnić z biskupem diecezjalnym. Proboszczowi przysługuje prawo do miesięcznego urlopu w ciągu roku. Przed wyjazdem ma obowiązek wyznaczyć swego zastępcę.

52. Z racji swego urzędu, proboszcz (także zakonny) ma wobec archidiecezji zobowiązania, do których zwłaszcza należą:

- a) wykonywanie rozporządzeń Kurii;
- b) uczestniczenie w konferencjach dekanalnych;
- c) uczestniczenie w dorocznych zjazdach pastoralno-katechetycznych i rekolekcjach, organizowanych przez ordynariusza;
- d) udział w ogólnodiecezjalnych akcjach duszpasterskich;
- e) uiszczanie opłat na fundusz Kurii Metropolitalnej, Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne oraz inne fundusze przewidziane przez prawo kościelne.

53. Praca proboszcza będzie tym skuteczniejsza, im bardziej będzie wspólnotową. Dlatego powinien zatroszczyć się o to, aby w jego parafii została ustanowiona rada duszpasterska i parafialna rada do spraw ekonomicznych, rozwijać kółka różańcowe, tercjarstwo i bractwa, patronować ruchom kościelnym i tzw. małym grupom nieformalnym wśród wiernych, zakładać uznane przez Kościół

organizacje, tworzyć grupy charytatywne, zespoły służby liturgicznej, chór, scholę itp. W parafiach, w których pracuje więcej księży, do proboszcza głównie należy obowiązek tworzenia z nimi harmonijnie pracującej wspólnoty. Szczególną troską pasterską winien otoczyć alumnów Seminarium Duchownego.

54. Dobro pracy parafialnej wymaga, aby proboszcz:

- a) był łatwo dostępny dla swoich parafian w kancelarii, konfesjonale, na ambonie, przy ołtarzu, w zakrystii i w ich domach przy nawiedzaniu chorych, odbywaniu kolędy i innych wizytach duszpasterskich;
- b) prowadził wspólny stół dla wikariuszy i odbywał z nimi przynajmniej raz w miesiącu odprawy duszpasterskie;
- c) spotykał się z katechetami;
- d) regularnie i sprawiedliwie uiszczał wynagrodzenia służbie kościelnej i rozliczał *iura stolae*;
- e) słuchał rady ludzi kompetentnych i wychodził naprzeciw potrzebom parafian;
- f) z pracownikami świeckimi i zakonnymi zatrudnionymi w parafii zawierał umowę na piśmie.

55. Troska o Słowo Boże wymaga od proboszcza:

- a) przede wszystkim dawania świadectwa wierze swoim osobistym życiem;
- b) czuwania nad kazaniami i homiliami głoszonymi w kościele;
- c) organizowania rokrocznie rekolekcji parafialnych, rekolekcji wielkopostnych, adwentowych, tzw. nabożeństw czterdziestogodzinnych i innych;
- d) objęcia katechezą dzieci, młodzieży szkolnej i pozaszkolnej, studentów, a także ludzi dorosłych;
- e) wizytowania katechetów nauczających na terenie parafii;
- f) prowadzenie katechez przedmażeńskich, a także przygotowania do przyjęcia innych sakramentów.

56. Pieczy proboszcza podlega życie liturgiczne parafii, dlatego powinien on dbać o to, aby:

- a) w kościele parafialnym (także w kaplicach na terenie parafii), Eucharystia była sprawowana pobożnie, uważnie, bez pośpiechu, z zachowaniem przepisów liturgicznych;
- b) szafowane były inne sakramenty;
- c) obchodzone były święta w roku liturgicznym, pielęgnowane miejscowe zwyczaje kościelne i zachowane tradycyjne nabożeństwa (majowe, czerwcowe, październikowe, śpiewanie Godzinek i Nieszporów, w Wielkim Poście Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żalów);
- d) dopuszczane były osoby świeckie, w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami liturgicznymi, do udziału w liturgii słowa;
- e) w dniu uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej proboszczowie parafii znajdujących się na terenie miasta Białegostoku wraz ze swymi wiernymi biorą udział w procesji centralnej prowadzonej przez Arcybiskupa Metropolity.

57. Proboszcz jako zarządca dóbr parafialnych ma obowiązek:

- a) troski o kościół parafialny, inne na terenie parafii, plebanie i budynki gospodarcze;
- b) zabezpieczenia istniejących archiwaliów, szat i naczyń liturgicznych;
- c) estetycznego urządzenia kancelarii w miejscu łatwo dostępnym i zapewnienia w niej kulturalnej obsługi interesantów.

58. Proboszcz ma pamiętać o ludziach biednych, chorych i umierających na terenie swojej parafii. Wszystkim im powinien zapewnić odpowiednią opiekę duszpasterską. Jeśli na terenie parafii znajduje się więzienie, dom poprawczy, sierociniec, dom starców, szpital lub inny podobny zakład, tam również trzeba pójść z posługą duszpasterską. Zaleca się prowadzenie tanich kuchni dla biednych i praktykowanie innych form pomocy charytatywnej osobiście lub przez wyznaczoną do tego osobę.

59. Proboszcz ma obowiązek odprawiać za swoich parafian Mszę św. w następujące dni: wszystkie niedziele roku, w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki, Objawienia Pańskiego, Wniebowstąpienia, Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej, Św. Piotra i Pawła, Wniebowzięcia NMP, Niepokalanego Poczęcia NMP, Wszystkich Świętych i Narodzenia Pańskiego.

60. Proboszcz, jak każdy w ogóle kapłan, powinien mieć sporządzony testament i jego egzemplarz złożyć w Kurii Metropolitalnej. Po osiągnięciu 75 lat życia proboszcz składa na ręce biskupa diecezjalnego rezygnację z urzędu, wdzięczny Bogu za łaskę kapłaństwa.

61. Gdy parafia zawakuje, albo proboszcz z powodu choroby, uwięzienia lub innej ważnej przyczyny nie może wypełniać duszpasterskiej posługi w parafii, biskup diecezjalny powinien jak najszybciej wyznaczyć administratora parafii, a mianowicie kapłana, który zastępowałby proboszcza i

zatroszczyłby się o jego utrzymanie (kan. 539 KPK). Administrator parafii ma te same prawa i obowiązki co proboszcz, chyba że biskup diecezjalny postanowi inaczej.

62. Administratorowi parafii nie wolno uczynić niczego, co mogłoby przynieść uszczerbek uprawnieniom proboszcza lub dobru parafii. Po wypełnieniu swego obowiązku administrator winien złożyć sprawozdanie proboszczowi, który obejmuje tę parafię.

C. Wikariusze parafialni

63. Wikariuszem parafialnym jest duchowny posiadający święcenia prezbiteratu, którego biskup diecezjalny skierował do parafii do współpracy z proboszczem w posłudze duszpasterskiej (por. kan. 545 – 547 KPK).

64. Wikariusz ma prawo:

- a) do traktowania go przez proboszcza z szacunkiem i godnością, jak przystało na współbrata w kapłaństwie i współduszpasterza w parafii;
- b) do przydzielania mu określonych zajęć duszpasterskich i wprowadzania go we wszystkie dziedziny życia parafialnego, zwłaszcza prowadzenie kancelarii;
- c) do mieszkania i wyżywienia na plebanii; wikariusz parafialny uczestniczy w kosztach wyżywienia, tylko za pisemną zgodą biskupa diecezjalnego może zamieszkać lub stołować się poza plebanią;
- d) do udziału w dochodach parafialnych zgodnie z następującymi zasadami (patrz rozdz. IX):
 - stypendia mszalne do równego podziału (po ich zsumowaniu) na wszystkich księżych odprawiających Msze św.;
 - *iura stolae*, po odliczeniu kosztów wyżywienia i pensji gospodyni, mają być dzielone na liczbę księży pracujących w parafii plus 1 (2 części otrzymuje proboszcz);
 - kolęda i wypominki; ofiary mają być dzielone równo na wszystkich księżych pracujących w parafii (nawet w czasie choroby kapłana), 1/10 część tych dochodów należy przekazać do dyspozycji ordynariusza;
- e) do opieki duchowej i lekarskiej oraz do mieszkania i wyżywienia na plebanii w wypadku niezdolności do pracy duszpasterskiej (*ex iustitia*, a nie tylko *ex caritate*) – sprawę stypendiów mszalnych regulują w takiej sytuacji przepisy Wzajemnej Pomocy Kapłańskiej;
- f) do miesięcznego urlopu w ciągu roku, którego termin powinien zostać ustalony z proboszczem;
- g) do urlopu (w razie przeniesienia) uzgodnionego z proboszczem parafii przeznaczenia i do pokrycia kosztów przeprowadzki po połowie przez obie parafie (*a quo i ad quem*).

65. Wikariusz ma obowiązek:

- a) wspomagać proboszcza w duszpasterskiej posłudze, a także zastępować go, jeśli wymagają tego okoliczności, z wyjątkiem odprawiania Mszy św. za lud;
- b) być wiarygodnym świadkiem i apostołem Chrystusa, jego obecność wśród ludzi winna być budująca, mieć charakter duszpasterski, służyć poznaniu środowiska i problemów ludzkich, ma go cechować wysoka kultura w zachowaniu i odnoszeniu się do wiernych (kultura języka, stroju, zachowania się przy stole, korespondencji, punktualność);
- c) przejawiać żywą inicjatywę w programowaniu pracy duszpasterskiej i apostołskiej, rzetelnie i na czas wykonywać powierzone sobie zadania, uzgodnione uprzednio z proboszczem;
- d) uznawać w osobie proboszcza współbrata w kapłaństwie, duchowego opiekuna, a także przełożonego, informować go o przewidywanych akcjach duszpasterskich, dzielić się z nim osiągnięciami i trudnościami;
- e) nosić strój duchowny przy sprawowaniu czynności duszpasterskich, jak i poza nimi; w przypadku obrzędów liturgicznych używać stroju określonego przepisami liturgicznymi (por. *Przypomnienie Plenarnej Konferencji Episkopatu Polski z 15 VI 1967 r.*);
- f) być gotowym do każdej posługi duszpasterskiej i sprawować ją z wiarą i pobożnością, nie kazać czekać na siebie przy sakramentach pojednania i namaszczenia chorych; w oznaczonym czasie przebywać w konfesjonale w pełnym wymiarze godzin;
- g) rezydować w parafii, a każdą nieobecność uzgadniać z proboszczem; ie zakłócać porządku dnia przyjętego na plebanii (nie przeciągać wizyt gości do późnej pory, a ewentualny ich nocleg uzgodnić z proboszczem);

- h) czytać Pismo św., prowadzić rozmyślanie i życie sakramentalne;
- i) posiadać podręczną biblioteczkę i sukcesywnie ją uzupełniać, permanentnie się doksztalać, zwłaszcza przez udział w zjazdach, konferencjach dekanalnych, przez pierwsze 5 lat w zajęciach Instytutu Teologiczno-Pastoralnego.

XI. Dziekani

66. Dziekan jest kapłanem, któremu powierzono troskę pasterską o dekanat. Mianuje go biskup diecezjalny na okres 5 lat z możliwością przedłużenia kadencji na następne pięciolecie. W wypadku wakansu stolicy biskupiej, pełni on nadal swoją funkcję, zanim nowy biskup diecezjalny nie zdecyduje inaczej w tym względzie.

67. Dziekan powinien być proboszczem jednej z parafii dekanatu oraz cieszyć się uznaniem duchowieństwa i wiernych świeckich.

68. Objęcie urzędu dziekańskiego, złożenie wymaganej przysięgi i przejęcie kancelarii (pieczęć i archiwum), ma się odbyć w obecności delegata Kurii.

69. Do obowiązków dziekana należy:

- a) koordynować pracę duszpasterską w dekanacie oraz reprezentować biskupa diecezjalnego wobec księży i wiernych świeckich;
- b) towarzyszyć osobiście lub przez wicedziekana biskupowi lub jego delegatowi, odbywającemu wizytację kanoniczną w dekanacie;
- c) wizytować przynajmniej co dwa lata parafie swego dekanatu, celem sprawdzenia ksiąg kancelaryjnych, sposobu załatwiania spraw duszpasterskich, przestrzegania przepisów liturgicznych, stanu pomieszczeń sakralnych oraz majątku parafialnego, a po zakończeniu każdej wizytacji sporządzać protokół i dostarczać go do Kurii;
- d) powiadamiać księży dekanatu o terminie i miejscu konferencji dekanalnej oraz przewodniczyć jej obradom;
- e) czuwać nad właściwym życiem duchowym i materialnym kapłanów dekanatu;
- f) zabezpieczyć opiekę duchową i materialną księżom obłożnie chorym (pomoc medyczna, lekarstwa, pomoc domowa); zabezpieczyć, w wypadku śmierci kapłana dekanatu, jego mieszkanie, mienie i czuwać nad pogrzebem oraz nad spełnieniem woli zmarłego; przy czym, w tym ostatnim wypadku, główny nadzór sprawuje wykonawca testamentu, dziekan zaś może mu tylko pomagać;
- g) zapewnić parafiom dekanatu, chwilowo pozbawionym stałego duszpasterza, kapłana spełniającego zastępczo opiekę pasterską;
- h) sprawować dyskretny nadzór nad prawidłowością życia i wzajemnych stosunków na plebaniach dekanatu; w razie powstałych konfliktów, dziekan jest pierwszą instancją w ich polubownym rozwiązywaniu;
- i) powiadamiać biskupa diecezjalnego o wypadkach wymagających jego bezpośredniej interwencji;
- j) czuwać nad przebiegiem katechizacji w dekanacie, przy ścisłej współpracy z dekanalnym wizytatorem nauki religii;
- k) kontrolować właściwe prowadzenie kancelarii parafialnej we wszystkich parafiach dekanatu;
- l) dopilnować terminowego i poprawnego sporządzania odpisów metryk parafialnych oraz dostarczania ich do Kurii;
- m) sprawdzać, czy księża dekanatu posiadają sporządzone testamenty;
- n) powiadamiać każdorazowo księży dekanatu o śmierci i pogrzebie kapłana diecezji oraz o pogrzebie rodziców kapłanów.

70. W realizacji swych obowiązków dziekan ma się kierować życzliwością, taktem i szacunkiem, co nie może jednak oznaczać pobłażania rażącym zaniedbaniom.

71. Dziekanowi, w wypełnianiu jego obowiązków, pomaga wicedziekan, którym jest kapłan wybrany w tajnym głosowaniu podczas konferencji dekanalnej i potwierdzony przez biskupa diecezjalnego. Wicedziekan przejmuje w całości obowiązki dziekana w razie jego śmierci lub stałej niedyspozycji.

72. Kadencja wicedziekana trwa 5 lat. Wybór może być ponawiany wielokrotnie. Zasadniczo wicedziekanem powinien być proboszcz jednej z parafii dekanatu.

XII. Rektorzy kościołów

73. Rektorem jest kapłan, któremu powierzono troskę o kościół (kaplicę), który nie jest parafialny ani kapitulny, ani związany z domem zakonnym (kan. 556 KPK). Rektora mianuje biskup diecezjalny (por. kan. 557 § 1– 2 KPK).

74. Rektor w powierzonym sobie kościele (kaplicy) nie może bez zgody, a w razie potrzeby delegacji miejscowego proboszcza, udzielać chrztu, asystować przy zawieraniu małżeństw, odprawiać pogrzebów, święcić źródła chrzcielne w okresie wielkanocnym, prowadzić procesji oraz dokonywać uroczystych poświęceń poza obrębem kościoła lub kaplicy (por. kan. 558 KPK).

75. Rektor może odprawiać w powierzonym sobie kościele (kaplicy) uroczyste nabożeństwa, o ile według osądu biskupa diecezjalnego nie będzie to szkodziło posłudze parafialnej. Biskup może także zlecić rektorowi wykonywanie w kościele (kaplicy) określonych posług i obrzędów liturgicznych.

76. Rektor winien troszczyć się o utrzymanie w dobrym stanie kościoła (kaplicy) i budynków kościelnych, a także o zgodne z przepisami liturgicznymi sprawowanie Eucharystii, sakramentów i innych obrzędów religijnych.

XIII. Kapelani

77. Kapelanem jest kapłan, któremu powierza się przynajmniej częściowo stałą troskę pasterską o jakąś wspólnotę lub specjalny zespół wiernych (w szpitalu, więzieniu, zgromadzeniu zakonnym, w domu starców, w jednostce wojskowej itp.).

78. Kapelan w spełnianiu zleconych mu zadań duszpasterskich ma utrzymywać należyty kontakt z proboszczem parafii, na terenie której działa. Posiada władzę spowiadania powierzonych jego pieczy wiernych, głoszenia im Słowa Bożego, udzielania Wiatyku i sakramentu namaszczenia chorych oraz sakramentu bierzmowania tym, którzy znajdują się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 566 § 2 KPK).

79. Kapelanów, za wyjątkiem duszpasterstwa wojskowego, które rządzi się własnymi przepisami, mianuje biskup diecezjalny. W przypadku zgromadzeń zakonnych wskazana jest uprzednia konsultacja z przełożonym danego domu zakonnego. Kandydatów na kapelanów szpitali i domów starców przedstawia proboszcz parafii.

80. W miarę zaistniałej potrzeby należy mianować kapelanów dla tych wiernych, którzy ze względu na specyficzną sytuację, w jakiej się znaleźli, nie mogą korzystać ze zwyczajnej posługi proboszczów: emigrantów, uchodźców czy robotników sezonowych (kan. 568 KPK).

81. W związku ze spełnianiem posługi duszpasterskiej, kapelani powinni szanować przepisy wewnętrzne instytucji na terenie których pełnią swoje obowiązki.

82. Jeśli z siedzibą danej instytucji wymagającej kapelana jest złączony kościół, kapelanem powinien być jego rektor, chyba że troska o kościół wymaga innych rozwiązań.

XIV. Emeryci, renciści i rezydenci

83. Kapłan, który ukończył 75 lat, zrzeka się na ręce biskupa diecezjalnego powierzonego mu urzędu i po przyjęciu rezygnacji staje się księdzem emerytem. Jest to stan zasługujący na szacunek ze strony biskupa, kapłanów i wiernych świeckich.

84. Po przejściu na emeryturę kapłan może pozostać w swym dotychczasowym mieszkaniu, przenieść się – jeśli posiada – do własnego mieszkania lub do domu księży emerytów. Każdą ewentualność powinien uzgodnić z ordynariuszem. Jeżeli ksiądz emeryt pozostaje na dotychczasowej plebanii, powinien dołożyć starań, aby jego obecność umacniała i budowała wspólnotę parafialną i plebanijną.

85. Koszty utrzymania kapłanów zamieszkujących w domu księży emerytów ustala regulamin tego domu. Księża emeryci pozostający przy parafii są na umownych rozliczeniach, natomiast mieszkający we własnym mieszkaniu, utrzymują się sami. Utrzymanie księży emerytów pozostających przy parafii i we własnych mieszkaniach regulują specjalne przepisy wydane przez biskupa diecezjalnego.

86. Powyższe ustalenia odnoszą się także do księży rencistów i tych księży, którzy wprowadzie nie ukończyli 75-tego roku życia, ale ze względu na stan zdrowia nie pełnią żadnych obowiązków w diecezji.

87. Ksiądz, mieszkający w parafii, a nie pełniący w niej żadnego urzędu, jest rezydentem. O jego

obecności w parafii powinien wiedzieć ordynariusz miejsca. Rezydent ma się stosować do norm prawa kościelnego, do postanowień własnego ordynariusza oraz ordynariusza miejsca. Wszelkie związki z parafią ustala z jej proboszczem.

XV. Diakoni

88. Diakonat jest pierwszym stopniem sakramentu święceń. Przez ich przyjęcie diakon zostaje inkardynowany do diecezji.

89. W Archidiecezji Białostockiej nie ma obecnie diakonatu stałego. Święcenia diakonatu otrzymują alumni po ukończeniu piątego roku studiów w Seminarium. Pełnią oni wtedy swoje funkcje w Seminarium, a w czasie wakacji i ferii także w parafiach.

90. Jeżeli diakon sam nie przyjmie święceń kapłańskich lub nie zostanie do nich chwilowo dopuszczony i jest poza Seminarium, podlega jurysdykcji własnego ordynariusza, korzysta z przysługujących mu praw, pełni nałożone nań obowiązki, chyba że ordynariusz postanowi inaczej.

II. INSTYTUTY ZAKONNE I STOWARZYSZENIA ŻYCIA APOSTOLSKIEGO

91. Życie zakonne jest przede wszystkim daniem świadectwa o Chrystusie, który dla nas stał się ubogi, posłuszny aż do śmierci i żył w dziewiczej czystości. Wartości te są podstawowe w życiu ludzkim i wskazują na sposób, w jaki przychodzi do nas Królestwo Niebieskie. Archidiecezja Białostocka docenia obecność na swoim terenie instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostolskiego, które ubogacają Kościół partykularny świadectwem wierności radom ewangelicznym, charyzmatem zgromadzenia oraz wykonywaną pracą. Ze swojej strony Archidiecezja pozostaje otwarta na zgłaszane przez nie inicjatywy, wspierając w miarę możliwości ich realizację. Archidiecezja Białostocka posiada aktualnie tylko dwa domy zakonne męskie i kilkanaście żeńskich; jest otwarta na założenie w niej innych domów i na pracę osób zakonnych przy prowadzeniu rekolekcji, wykładów, pogadanek, kursów, w słuchaniu spowiedzi itp.

92. Rodziny zakonne obecne w Archidiecezji winny pamiętać, że realizując właściwą sobie drogę doskonałości, należą do wspólnoty Kościoła Archidiecezji Białostockiej. Zachowując własne konstytucje zakonne i zalecenia swoich przełożonych, winny:

- a) przestrzegać norm prawa diecezjalnego oraz zarządzeń biskupa diecezjalnego; jeżeli chodzi o świadczenia finansowe na rzecz Kurii Metropolitalnej i Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego, parafie obsługiwane przez instytuty zakonne są rozliczane na tych samych zasadach, co pozostałe parafie i rektoraty archidiecezji;
- b) współpracować z księżmi diecezjalnymi dla dobra lokalnych wspólnot;
- c) dawać przykład ewangelicznego życia w miejscach swego zamieszkania i zatrudnienia;
- d) informować ordynariusza o akcjach duszpasterskich, mających zasięg ogólnodiecezjalny (jeśli trzeba, uzyskać jego aprobatę);
- e) unikać niezdrowej rywalizacji między sobą i z duchowieństwem diecezjalnym.

93. Osoby zakonne w Archidiecezji Białostockiej w większości są związane z duszpasterstwem, spoczywa więc na nich obowiązek harmonijnej współpracy z duchowieństwem diecezjalnym i ofiarnej posługi wobec świeckich. Powinni oni pielęgnować charyzmat swego założyciela i pamiętać o tym, że wspólnota kościelna tylko wtedy właściwie się rozwija, kiedy zachowana jest hierarchia władzy, święceń, charyzmatów, kompetencji i umiejętności.

94. Instytuty zakonne i stowarzyszenia życia apostolskiego mają prawo prowadzić w archidiecezji działalność powołaniową, propagując znajomość własnego Zgromadzenia, zawsze jednak za wiedzą miejscowego proboszcza. Prowadząc działalność powołaniową powinny ukazywać także model kapłana diecezjalnego, informując o istnieniu i działalności Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku.

95. Wszyscy zwierzchnicy kościelni, zatrudniający u siebie osoby zakonne, winni zapewnić im godziwe utrzymanie i możliwość wypełniania praktyk zakonnych. Obie strony mają kierować się względem siebie miłością w sprawiedliwości.

96. Biskup diecezjalny ma prawo wizytować kościoły i kaplice zakonne istniejące w Archidiecezji.

97. Biskup diecezjalny mianuje na prośbę przełożonych zakonnych kapelanów i spowiedników dla

żeńskich domów zakonnych. W swej posłudze kierują się oni przepisami prawa kanonicznego.

98. Katecheci zakonnici, z tytułu wykonywanej pracy, podlegają biskupowi diecezjalnemu.

III. WIERNI ŚWIECCY

99. Przez wiernych świeckich rozumie się chrześcijan nienależących do stanu kapłańskiego i stanu zakonnego, którzy jako wcieleni poprzez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży i uczynieni na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, proroczego i królewskiego urzędu Chrystusowego, ze swej natury sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i świecie (KK, 31).

100. Godność wiernych świeckich płynie z przyjętych przez nich sakramentów chrztu i bierzmowania oraz posiadanej łaski wiary. Jest to godność dzieci Bożych oraz uczestników kapłańskiej, proroczej i królewskiej posługi Chrystusa. Godność ta jest podstawą przywilejów, praw, obowiązków i zadań wiernych świeckich w Kościele.

101. Dzięki swej kapłańskiej misji świeccy jednocząc się coraz bardziej z Chrystusem, pomnażają łaskę chrztu i bierzmowania we wszystkich wymiarach życia osobistego, rodzinnego, społecznego i kościelnego. Wszystkie ich uczynki, jeśli się odbywają zgodnie z wolą Bożą, stają się duchowymi ofiarami we Mszy św. wraz z ofiarą Chrystusa. W ten sposób urzeczywistniają powołanie do świętości, do której są wezwani.

Dzięki misji prorockiej świeccy przez głoszenie Chrystusa (ewangelizację), zarówno świadectwem życia jak i słowami stają się we wspólnocie ludzkiej świadkami Chrystusa.

Dzięki swej misji królewskiej świeccy mają zabiegać o dar królewskiej wolności, to znaczy przewyższać w sobie grzech, czyli umieć panować nad sobą.

102. Uświęcenie i zbawienie ludzi dokonuje się „nie pojedynczo, z wykluczeniem wszelkiej wzajemnej między nimi więzi” (KK, 9), lecz we wspólnocie Ludu Bożego, dlatego wierni świeccy mają prawo i obowiązek brać udział w tym dziele. Konieczność ta staje się szczególnie widoczna we współczesnym świecie, w którym następuje coraz większe zróżnicowanie w kompetencjach i funkcjach.

103. W świetle Objawienia nie ma i nie może być w Kościele antagonizmu między stanami: duchownym, zakonnym i świeckim. Jeżeli gdzieś taki antagonizm powstaje, jest on z winy konkretnych ludzi.

104. Najważniejszym przywilejem, prawem i obowiązkiem wiernych świeckich jest żyć w świecie na wzór Chrystusa, stanowiąc z Nim jedno Ciało i pozwalając Mu przemieniać ich życie, a także brać udział w dokonującym się dziele zbawienia.

105. Szczególną rolę w tym dziele spełniają małżeństwo i rodzina. Uczestniczą one bowiem w porządku stwórczym i zbawczym Boga, są pierwszą i najważniejszą szkołą człowieka oraz kolebką powołań kapłańskich i zakonnych.

106. Coraz większą rolę odgrywają wierni świeccy w katechizacji. Niech wszakże pamiętają, że katechizacja jest zbiorowym i uporządkowanym dziełem Kościoła. Dlatego wierny świecki, jeżeli chce być katechetą, powinien:

- a) posiadać do tego odpowiednie predyspozycje i przygotowanie;
- b) otrzymać od biskupa diecezjalnego misję kanoniczną;
- c) stosować się do zarządzeń Kurii Metropolitalnej;
- d) uczestniczyć w zebraniach i zjazdach formacyjnych, organizowanych przez Wydział Katechetyczny;
- e) podtrzymywać i ożywiać kontakty dzieci i młodzieży z parafią;
- f) prowadzić budujący tryb życia.

Jeżeli katecheza odbywa się przy parafii, proboszcz powinien zapewnić katechecie sprawiedliwe wynagrodzenie.

107. Nie może zabraknąć wiernych świeckich w szerzeniu dzieł miłosierdzia. Każda parafia powinna mieć zespół ludzi oddających się tej pracy. Wdzięcznym także terenem działalności wiernych świeckich jest ich udział w ruchach i organizacjach kościelnych oraz małych wspólnotach, ożywionych Duchem Ewangelii.

108. Wierni świeccy winni nadto należeć do rad diecezjalnych i parafialnych, udzielać się w pracy

przy kościołach, służyć pomocą, według własnych kompetencji, duchownym w kierowaniu parafią lub międzyparafialnymi akcjami duszpasterskimi.

109. Duchowni nie powinni przejmować funkcji właściwych świeckim, pogardzać nimi lub ich lekceważyć, ale też świeccy nie powinni pełnić funkcji zastrzeżonych dla duchownych.

IV. INSTYTUCJE NAUKOWE I FORMACYJNE

I. Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne

110. Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku działa w oparciu o wytyczne Stolicy Apostolskiej, własny Statut i Regulamin oraz *Ratio fundamentalis* zatwierdzone przez kompetentną władzę kościelną.

111. Troska o Seminarium spoczywa na:

- a) biskupie diecezjalnym, który powinien przede wszystkim zapewnić bazę materialną, kadre profesorską, moderatorów, prokuratora i pracowników obsługi oraz czuwać nad atmosferą panującą w Seminarium; Seminarium jest żrenicą oka biskupa i sercem archidiecezji;
- b) na wszystkich kapłanach archidiecezji, którzy powinni modlić się za Seminarium, uiszczać ustalone opłaty, chętnie urządzać w parafiach zbiórki pieniężne i w naturze na utrzymanie Seminarium, dbać o dobre imię Seminarium wśród duchowieństwa i świeckich w Archidiecezji;
- c) na wszystkich siostrach i braciach zakonnych, którzy powinni pamiętać o tym, że ich powołanie zrodziło się przez posługę księży; jeśli zajdzie potrzeba, nie powinni uchylać się od pracy w Seminarium;
- d) na wiernych świeckich, którzy powinni wspierać Seminarium swoimi modlitwami i ofiarami, pamiętając, że to ich synowie kształcą się w Seminarium i w przyszłości wrócą, by służyć; winni też troszczyć się, by rodziny w których żyją, były kolebkami powołania kapłańskiego;
- e) na wykładowcach Seminarium, którzy powinni sumiennie wypełniać swoje obowiązki dydaktyczne i badawcze, podnosić kwalifikacje naukowe, pielęgnować w sobie ducha bezinteresownej służby i tworzyć wokół siebie atmosferę przyjaźni i pokoju;
- f) na alumnach, którzy w Seminarium zdobywają formację ludzką, intelektualną, ascetyczną i pastoralną; powinni oni pamiętać o tym, że powołanie do stanu kapłańskiego jest darem Bożym, danym dla dobra Kościoła i osobistego uświęcenia; jest to dar wymagający współpracy, im bardziej będą go rozwijali, tym więcej będzie im przynosił radości; alumni podczas pobytu w Seminarium są zobowiązani do pewnych opłat pieniężnych, jako ich udziału w utrzymaniu Seminarium;
- g) na pracownikach obsługi (siostrach zakonnych i ludziach świeckich); tworzą oni własne wspólnoty w ramach wspólnoty seminaryjnej, która tym lepiej działa, im doskonalsi są jej członkowie; powinni oni sumiennie spełniać swoje obowiązki, być odpowiedzialni za mienie seminarium i przyczyniać się, według własnych możliwości, do wychowywania alumnów.

112. Należy dążyć do tego, aby wykładowcy Seminarium byli samodzielnymi pracownikami naukowymi, a alumni kończyli Seminarium ze stopniem magistra teologii.

113. Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku powinno integrować środowisko naukowe miasta i województwa, stymulować rozwój kulturowy regionu i wpływać na wzrost pobożności w Archidiecezji.

II. Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne i Studium Teologii

114. Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne oraz Studium Teologii mają za zadanie przygotowywać katechetów świeckich i zakonnych. Sposób i formy ich działania określają Statuty.

115. Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne w Białymstoku realizuje swoje zadania z mandatu i pod opieką Biskupa diecezjalnego. Opiekę naukową nad Kolegium, za zgodą Kardynała Józefa Glempa, Prymasa Polski, Wielkiego Kanclerza Wydziału Teologicznego w Warszawie, sprawuje Papieski Wydział Teologiczny, Sekcja Św. Jana Chrzciciela w Warszawie (Dekret Prymasa Polski z dnia 23 IX 1993 r. nr 2828/93/P).

116. Studium Teologii w Białymstoku, powołane do życia dekretem Metropolity Białostockiego Arcybiskupa Stanisława Szymeckiego z dnia 26 XI 1994 r., jest afiliowane do Papieskiego Wydziału Teologicznego, Sekcja Św. Jana Chrzciciela w Warszawie (Dekret Kongregacji do Spraw Wychowania Katolickiego nr 1431/94/27). Jego zadaniem jest kształcenie sióstr zakonnych i osób świeckich z możliwością zdobycia tytułu magistra teologii.

III. Archidiecezjalny Ośrodek Formacji Duchowieństwa (AOFD)

117. Zadaniem Archidiecezjalnego Ośrodka Formacji Duchowieństwa jest troska o formację duchowieństwa archidiecezjalnego w zakresie życia wewnętrznego, wiedzy teologicznej, posługi pasterskiej oraz koordynacja wszystkich poczynąń archidiecezjalnych w tej dziedzinie. Sposób i formy działania określają „Normy szczegółowe działania Archidiecezjalnego Ośrodka Formacji Duchowieństwa w Białymstoku”.

IV. Instytut Teologiczno-Pastoralny

118. Instytut Teologiczno-Pastoralny został powołany dekretem ks. bp. Edwarda Kisiela nr 1191/79, 14.XI.1979 r. w miejsce Diecezjalnego Ośrodka Kształcenia Soborowego Duchowieństwa.

119. Instytut ma na celu: kontynuowanie i pogłębianie wykształcenia kapłanów w dziedzinie wiedzy filozoficznej i teologicznej, prowadzenie badań naukowych i systematyczne wyjaśnianie prawd Objawienia chrześcijańskiego, wdrażanie kapłanów do owocnego pełnienia funkcji ewangelizacyjnej i posługi duszpasterskiej, wpływanie na kształtowanie świadomości i postawy ewangelizacyjnej laikatu. Sposób i formy działania określa Statut.

V. Studium Życia Rodzinnego

120. W świadczeniu pomocy kandydatom do małżeństwa i chrześcijańskim małżonkom w przygotowaniu do życia w małżeństwie i rodzinie, zgodnie z ich chrześcijańskim powołaniem, służy Studium Życia Rodzinnego, poprzez kształcenie odpowiednich kadr i prowadzone poradnictwo. Sposób i formy działania Studium określa Statut.